

МИКЛАЙ КАЗАКОВ
ШҮМБЕЛ МЛАНДЕМ

*Почела.нут-
в.лак*

МУЗЕВЫН ПУБЛИКАЦИЈЕ

КНИГАМ ЛУЖНО
МАРИЙ
ИЗДАТЕЛЬСТВО

МИКЛАЙ КАЗАКОВ

ШУМБЕЛ
МЛАНДЕН

Александър Иванович!

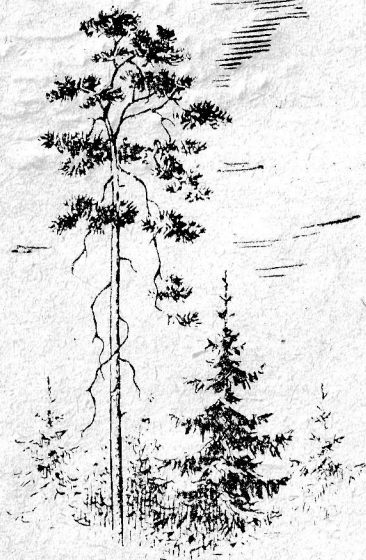
Почетла мит-
Сай тагалыкрий берг,
куту пашау берг,
Морко чарий дег
Миклау кааку

КНИГ УЧНО МАРИЙ ИЗДАТЕЛСТВО

4.04.62.

ИОШКАР-ОЛА

1962

С (нар)

К 14

КЕЧАН КОММУНИЗМЫШ!

Ыле йүштө. Йүран.
Капым тундышө тале мардеж
Лышташ семын вургемым, шонет,
Умбачет кұрыштеш.
...Тўня мучко гүрлеп
Шерым темыше каргыме сар.
Қалык вўр шыгеп мландыш.
Илыш вий кұрышталтын мыңар.

А Россий — чўчаштарме йонез гай.
Тўкалге изиш —
Опкын вуйыш тунамак
Мия волгенчан шыде пикш.
А Россий — тар печке гай.
Логалже изи тул сескем,—
Пудешталтыт дворец-влак,
Кў ора йымалан
Пий тўшкам лаштыртен.

Юж нелемын, темден онгым, вуйым.
Шўлан — йөсө, пич.

— Кўдырчан йўр кўлеш,
У Революций! —
Қаласыш Ильич.—
Шуын жап кынелаш,
Шўйшў стройым вожге кўрышташ,
Қалыкнам, кепшыл деч утарен,
Қумда корныш лукташ!.

Да нангайыш Ильич
Тўня уждымо бойыш вўден.
Революций мланна
Қурымаш эрык кечым чўктен:
Пеш тораште кончен
У оралтыже социализмын.
Ужын партий чоғаш
Тудым кумылын, нисын.

* * *

Адак толын октябрь.
Шошо гай шыже кече ласка,
Поро шўлыш куат
Қалыкнам шымата да вўчка.
Шулдыран эрык знамя йолга,
Пел тўням авалтен,
Мыняр қалыкым тудо
Мотор илыш кечыш конден.
Нылле ныл ий эрген
Илыш верчын кредалме коклаш,

Нылле ныл ий —
Сенен, шулдыранын толмаш.

Ушанен, кумыл нўлтын,
Эрласынам ме ончена,
Чонена вийна дене
Мотор коммунизм кечынам.
Эре шошио да шокино памашла
Лектеш қалык вий.
У Программа,
У Пағыт,
Паша кумылан коло ий!
Кок Октябрь тыге
Ваш қылдалтын ушналтын толеш.
Чын маяк улыт нуно —
Чыла тўнялан қурымеш!
Ужеш партий чоғаш
Эн мотор, пиалан коммунизм.
Тидым ме шуктена,
У вий дене пашаш қыртмен пижын!

ОКТЯБРЬ СТИХ

Қумда Неван вўдонжо-влак ўмбалне
Шога эн шерге памятник мемнан:
Орудий-влак гыч нугыдо, рўмбалге
Тар шикшым ок лук ынде нигунам.

Но шыже йўдым шыде калык толкын
Каен мортагше стройым шалатен,
Тунам лач тудын колтымо тулболкын
Октябрьский кечым эл ўмбак чўктен.

Октябрь.

«Аврора».

Йыгыр семян кушкын,
Тўнян ушеш те коктын кодында.
Тўжем ий кайже!

Но садак кеч-кушто
Мемнан пелен теидан вийда, чапда.
Мынар тана кредална плыш верчын!
Аяр тул вошт мемнам кумыланген,
Эн тале қанонадын йўкшў дечын
«Аврорьян» залпше виянрак шоктен.

А кызит тыныс калыкнан вўршерже
Қыра, ўжеш мондалтдыме пашаш.
Айдемын уш саидалыкын иич вержым
Сенген пура пўртўсым сорлыкляш.
Эре воктеннак шогена ме шижын
Октябрыын тулжым, шўлыш вийжым.
Айда, родем, кугу пайрем вашеш
Совет элнам ончалына уэш.
Мучашдыме кумда Союзна мучко
Шолеш паша, йўд-кечым ончыде.
Ме коммунизмын стройкыж дене кушкын.

Шкенан шўм-чоным толына таптен.
Стапок воктенсе енгым тўткын ончо, —
Яндар шипчаже кугешнен ойла:
«Сенымашем ўжеш эреак ончык, —
Да тачысе почеш кодеш эрла!»
Шотла процентым куанен учетчик,
Мартен гыч дукто вўрсым стадевар,
Пура вет мланде рўдышкак проходчик,
Алмаз волгалте шўдыр деч яндар,
Вулиан-той шурным пасуна ужатыш,
Доярқын кидыште тичмаш бидон,
Помартле физкультурник лекте стартыш,
Муралтыш хор мучашдымын яжон.
Изн йочан қыри-гури букваже,
Ужат, шыман тетрадьышке возеш;
Налеш ава юарлыше ньогажым,
Ласка куан вий шўмжым леведеш;
Пеледше мужырын сўанышт годым
Чаркам пералтыме да муро сем
Йонгалтыт йымыжан, шўм кумыл тодыл,
Тичмаш пилалым почын қаласен...
Шўмбел тагем, кузе гын от куане!
Йырваш тату паша, виян ешна.
Октябрыын тулжо дене куатагын,
Ме илена, ме кушкына!

САНДАЛЫК

Сандалык мучашдыме-түндүмө.
Кө тудым шерген пытара?
«Зангар океан» манын дүмдымө.
Но, сай шоалтет гын,— арам.

Ну мо океан? Тудым савырма,
Пургед тореш-кутын ыйрваш.
А сандалыкым лачак Гагарин-влак
Түналты, «журалын», шымлаш.

Корным почыт вес планетышке,
Торасым кондат лишемден.
Ал знамянам налыт пеленыштак,
Нёлталыт, кавам волгалтарен.

ШОЧМО МЛАНДЕ

Ава шорым азан первый шупшылымж дене
Да первый шүлалтымж дене пырля
Верланет, шочмо мланде,
Иочан шүм воктене,
Верланет,
От коран шочшет деч ўмырлан.

Илыш корно нантайже тудым кеч-кушко,
Кеч-могай нелымат перна ужын лекташ,—
Тый илет чон пелен, ава кумылла кушкын,
Тыйын сылне дүметым огеш лий мондаш.

Кеч-кунам колына тынын йонгыдо мурым,
Ырыкта шүлышет, виянда акылет.
Эрыкет верч кредалын мыняр шуко курым,
Күш нёлтеныт чапетым эн патыр-влакет.

Ме она ул межнеч тыланет, шочмо мланде,
Изивате авала от ончо мемнам тый,—
Ару вўрым пузи, тый куштет, кугешнен.
Чон пытен йоратен, шылталет күлеш кечын,
Виктарет кажне корным, саклет шоя дечын,—
Кө ок шиж вўршеретым?
Кө кертеш ончалметым монден?

Шочмо мланде!
Толеш гын нктаж-могай шучко
Ўмбакет мўгырен,
Тый кертат ўшанен:
Тыйын первый ўжмет дене мланде шар мучко—
Кутко семын каят
Шочшет-влак, чапланен!

РУШ ИЗАЛАН

Шога шукертсе патыр тумо,
Нёлталын вуйжым, ужарген.
Векат, пеш поро тудын кумыл:
Ончал, шке йырже чумырен

Мочоло нѳргѳ тумо-влакым;
Азапланен, изак-шолякым
Тўтан мардеж деч арала
Да влып вўрым, шўм куатым
Пуа ик вож гыч нунылан.

Ончал, родем, тый йогын вўдым,
Вет корно мучко шуко шўдѳ
Памашым, энгерлам поген,
Толеш виян, кумдан шарлен.
Тунам нимо ок сене тудым —
Умбак кечалтше курыкат,
Торешла, вочио кў орат!

Руш изана! Тыгак мо огыл
Мемнам ик ешыш погенат,
Татун илаш да тўрлѳ ойгым
Сенен лекташ туныктенат.
Марий-влак тыйым, чын шўмбелым,
Чон вургыж, кутешнен ончат.
Тек улына лышташ гай, веле,
Тек улына памашинча,
Но палена: пушенте укшлан
Кушкаш полна изи лышташ;
Садлан энгер огеш лий кукшо,
Вет пойдара тўжем памаш.

Марийлан руш иза вел огыл,
Вожатый, корным почшына!

Вуйнам пыштен ме тудын оныш,
Ушанле кидшым кучена.
Ме, йыгыр шочшыла кылдаатын,
Ик шўлыш дене, таг келшен,
Пырля пашам ыштен, кредалын.
Нѳлтаина у ешнам куштен.
Ончен эрласым, кумыл темын,
Тылат, руш калык, ойлена:
— Пырля пашаште, волгыдемын.
Виянги, утыр чот лишемын,
Ме пеленетак каена.

* * *

Чыла виетым, моштыметым —
Ик пырчын огыл, а чыла!—
Шўмбел мландетлан тый пуэт гын,
Лият эн патыр, пиалан!

Тунам сенет чыла таулым
Тый шкендын кайме корныштет,
Волгалтше кумыл, чон татулык
Эреак лийыт кѳргыштет;

Ок вўдыл орлык ўмыретым,
Ок тае корно гыч мардеж.

Тый пу виетым, моштыметым.
Элетлан пырче коддымеш!

У ИЙ СЕМ

Идалык кокла — луаткок тылзе —
Пеш шоналтыме жапда лиеш.
Марий калык муро

* * *

У ий кас.

У ий муро.

Түнө — йүштө.

Жапын-жапын мардеж түргыкта лумым, үштын.

* * *

Кодший дечын пайрем үстелнат пояирак,
Кодший дечын ўшанле таңнат шукрыак.
Нөлтена, йолташ-влак, келшымаш верч бокалым,—
Лишыл таңдыме ең огеш пале пиалым!

Илышнам паша тул шога волгалтарен.
Шем куат огеш керт корнынам петырен,
Кечынам тургыж толкын огеш ўмыланге.
Тек волгалтше рвезештын, виян Совет мланде!

Нөлтена чарканам эрык кече лүмеш:
Огеш йом, огеш пыте — мо шочын шүмеш!
Йыр йонталтше, уэмын, виян муро тенгыз,
Пентгдемже пашаш калыкнан илыш негыз!

* * *

Илымаште лиеш түрлө-түрлө идалык.
Кая икте лыжга йогын вўдла эрталын,
Кая, илыш корнеш палымат ыштыде,
Лачак еңын шўргеш куптыр-влакым пыштен.

А лиеш вес идалык вуянче, куатле,
Чымалтеш курыкласе эңерла, лўшкалтын,
Корно мучко кугу кў орам пўрдыкта,
У деч у сенымашым еңлан шочыкта.
Ме тунам ойлена: — «Лач тыгане идалык
Нантая, моло ийым пеленже вўдалын».

Космос сеныме жап.

Атом курым.

Йолташ,
Мемнан кажне ийна лу идалык таңаш.
Туте писын каят кажне час, кажне кече,
Поктен от шу садак, шулдыран лийдегече.
Лийже пентгыде шулдыр, ура шўм-кылна,—
Мемнан ончыкылык верч чарканам палына!

* * *

— Салам лийже, У ий! — ойлена, йывырталын.
Сенымашлан оза лийын кодшо идалык.
Паша дене нөлталтыч ең-влак, кугешнен.
Мыняр лийын сўан, мочол мужыр ушнен,
У кечеш пеледшан: изи ең мыняр шочын!
Лийынат, Кодшо ий, перкеан тый моткочак

Тый пуэт эстафетым, а шольыч малеш —
Эше ток илыш верч, калыкнан пиалеш.
— Поро кече, У ий, — кумылангыше вий!
Изат деч писыррак ончык вўдышō лий!

ГЕРОИНЯ-АВА

Ду йочам куштенат, героиня-ава.
Нунылан пуэнат илыш вийым.
Садлан кажне егат тылат вуйжым сава,
Урем дене кайшетла, вашлийын.

Нелыжат, ойгыжат тыланет пернеден.
Но тый вуйым сакен ыжыч шого.
Кугешнет: шочшо верч йўд ометым коден
Тыршымет арамеш кодын огыл.

Мланде мучко озала каят чыланат —
Тыйын ончымо лу герой-шамыч,
Паша дене илен, пеледаат чапланат.
Нунын верч тый илет кумылангын.

Эн кугужо — тораште, — уста капитан,
Тенгызлаште вўда леделоклым.
Изиракше — строитель: мемнан калыклан
Чонга волгыдо пўртым, у школым.

Удыретше воза Казахстан гыч туге:
— Аваем! Яра кийше сөремым
Почына. Налына чапле шурным поген.
Тыршена кинде верч кумыл темын.

...Уныкан лийынат илышнан пиалеш.
Тыйын йыр нуно лывыла пўрдыт.
Веселан юарлат кечыгут, кас лиймеш,
Муро дене темат кугу пўртым.

Героиня-ава! Кугешнен ончалат.
Ончыштет йўла орден, волгалтын.
Шкендын лу шочшетлан пуэнат тый чыла:
Пеш кумда илыш корным, пиалым!

АЭРОДРОМЫШТО

*Болгарский поэтесса
Лиляна Стефановалан*

Чеверын, пагалыме, поро Лиляна!
Торасе Болгарийыш тый чонештет.
Каласе, молан шўлыжан кайык гане
Вуетым сакет? Мо йўла чоныштет?

«Нимат огыл, — маньыч. — Эше пагыт уло,
Айда изишак кутырен лектына...»

Ужам шинчаштет ойыпан ныжыл тулым.
Шүмна пудранен, ончена коктынат.

Палем, тылат йөсө кодаш, поэтесса,
Чонлан тунар лишым кугу оланам.
Ушет шона иктым, ойлет кызыт весым —
Ынет ўмыланге ойырлалме жапнам.

Тый маньыч: — «Москваште эше вет юалге.
Мемнан дене персик уже пеледеш:
Ончет курык, вуйгычын — ошын-кандалгын,
Шинчам йымыкталын, садер волгалтеш...»

Палем, шүмыштет йўла шочмо Болгарий, —
Тудлан пөлеклалтын эн ныжылге мут.
Ит мондо Москваште тунеммым тынар ий,
Эреак шарналтше мемнан институт.

Тылат яндар йўкым, куатым, Лиляна,
Пуэн муралташ калыкет ўшанен.
Арам ит шонкале, арам ит коляне,
«Ала ом керт, — маньыч, — ўшаным шуктен».

Кертат, калык ўдыр.
Таклан мо шем йўдым
Сеңен лектынат, эрык мурым мурен?
Кертат, калык ўдыр.

Рубиновый шўдыр
Йўла тыланет корно мучко эре!

КУГУ КОБЗАРЬ

(Ныл сонет)

I

Пуа ошман мардеж вий Кос-Аралыш,
Ойган салтакын шўмжым пўтырен.
Мыняр ийлан тушман тышан суралыш?
Мыняр ийлан ош кече петырнен?

Эртат ий-влак шуйналтше корно семын
Пеш йыгыжгын — шонет, ок лий мучаш.
Да огыт шотло пийланат айдемым,
Вага чыла веч икте — колымаш.

Но утлынет, Кобзарь, шем келшым дечын,
Саламлынет кунам-гынат эр кечым:
Садак толеш, — эре огеш лий йўд.

Козра тетрадьым кем шушет гыч луктын.
Возет аярла йўлалтарше мутым, —
Тек кугыжа лўдеш, но тый от лўд!

II

Ужаш перна мо угычын Оксанам?
Ала арамлан чоным йўлалтет?
Ала шўмбел Днипро — зангар тўсанак —
Лач омо семын кончыш тыланет?

Кеч-мо гынат моткоч пич-пич, ир-лукыш
Толеш, солналтын, ныжыл муро сем.
Да тыланет тора гыч конден шуктыш
Туан мландетын чонжым, каласен.

Уке, нимо ыш керт виетым тодыл,
Чонет эре шўмбел пеленак кодын,—
Украйна кумыландыш кеч-куштат.

Садлан сеналтын шучко илыш тургым.
Тый Прометейым муренат шўм вургыж,
Да Прометей гай лийынат шкежат.

III

Лонден Юл вўдым сусыр егла, ёкым,—
Лўнгалтын «Князь Пожарский» пароход.
А мурызо мыняр ончен кок веке,
Тунар шўм-кылже вургыжалын чот.

Ужмеке шўльж ялым да аулым,
Шинчавўд дене ойльде ок лий:
— Могай ойган да индыралтше улыт
Татар ден руш, чуваш, марий.

Пўжвўд ден вўрышт ўянгденыт мландым.
Паяр-влак мындыр пырысла илат гын,—
Шемер-влак пуйто лийыныт лакей.

Тек ынышт иле нуно мланде шукишла!
Каргалтше калык верчыш йўкым лука,
Яндар чонан, шўмбел йолташ-влакем!

IV

Тунам Шевченко мом тынар вучен гын,
Мо верчыш пўтынь ўмыржым пуэн,
Шукталтын кызыт.

Кидым ваш кученыт
Иза ден шольо, кумылын келшен.

Да, эрыкан, алал чонан у ешым
Ме погышна, тўзатышна устан.
Ик чонын келшымашым курымешлан
Нўлтале патыр изана мемнан.

Татар, чуваш, марий ден украинец —
Чыла шемер ик тукум ынде лийын-ыс,
Икгай вўршер, икгай шўм-кым яндар.

Тату ешнашке поро кумыл дене
Ме пална тыйым, мурызо айдеме,—
Мемнан пелен илет, кугу Кобзарь!

ШОЧМО-КУШМО МАРИЙ МЛАНДЫШТЕ

Шочмо-кушмо мари́й мландыште
Май кава гай ер кандалге;
Лым лийде мокталыт кайык-влак.
Умыр касым, эр юалгым;
Пүнчб-влак, нӱталын вуйыштым,
Чал кавашке энгерталыт,
Ваш келшалын; Юл вес велысе
Тумерла дене ойлалыт;
Кажне вӱд, чонга да отыжо
Шарныктат шукертсе кечым,—
Пуйто калыкын легендыже
Огеш кай шӱмна воктечын;
Кеҥеж гоч машинын муржо
Ок шыплане пасулаште;
Локама пеледыш ӱдыр-влак
Чапым налынӱт лашаште...
Сымыстарыш майын кумылым
Йытын пасунан озаже.
Мо зангар — пеледыш йытынын,
Але ӱдырын шинчаже?
Мо сӱрале — кайык муримо,
Але ӱдыр еҥын семже?
Нимо дене чулым шотышто
Мый ом танге шӱмбелемжым!
Ом ӱчаше: мари́й мландыште

Уке, маныт, нефть ден шӱртньӱ.
Но тӱняште поро еҥ дечын
Уло мо иктаже шерге?!
Чын! Молаң уке гын Крымыште,
Поро южым лың шӱлалын,
Шарненам эре лач тыйымак,
Ушем дене лай ӱндалын?
Пӱртылам мый угыч нурышко
Тый декет, эн ныжыл латыр,
Шупшалам ӱпетым-порсыным,
Йытын онгыр гай шинчатым.

КЕЛШЫМАШ

Юл воктен кум ола, кум иза-шольо семын,
Эр-кастен ваш келшен мутланат.
Шарла йӱкышт оркестрла, йыр йонгыдемын,
Шулдыран мардежеш толкыналт.

Пуа йӱкшыш Козловка чуваш млянде вечын,
Тудлан самырык Волжск вашешта,
Ушна Зеленодольск ужар тайыл воктечын.
Кунам тидым, йолташ, колыштат,

Тый шкеат шӱлалтет, угыч шочшо гай лийын,
Ончалат йырым-йыр кугешнен,—
Иза-шольо татарын, чуваш да мари́йын
Келшымаш кумыллан куанен!

Курымла гоч кугу келшымаш толын кушкын,—
Икгай чон, икгай уш, икгай вий!
Тыгай пенгыде кыл огеш кўрымт нигушто,
Да мемнам ойыраш огеш лий!

Волжек олашке моторка вонча Юл ўмбачын.
Вес пошкудым гын поезд конда.
— Сай салам! — Вашлийна кум йолташ угыч таче.
Келшымаш Юл гай лийже кумда!

Шинчена уна-влак ден ласкан мутланалын,
Юж тугае — шўден шер ок тем.
Келшымаш верч нўлтална тич темше бокалым,
Адак шокшын киднам кормыжтең.

Кум завод гыч пашазын шомак уло шуко,
Кажнын уло мо ден моктанаш.
Тиде годым уэш кум ола пуат йўжым:
— Кушшо,— маныт,— мемнан келшымаш!

ОНАР

Эл мучко шолын, мўгыралт.
Эртеныт курым-влак мыняре!
Но кызытат эре шарнат
Марий кўндемыште Онарм.

Ик тукум дечын весе гоч
Шомак-влак толтыт сугынь семын:

Онар улмаш виян моткоч,
Незер еглан — ўшан айдеме.

Куатым налын мланде деч,
Мушкалтын Илыше вўдеш,
Шукертсе Патыр кечын кушкын.
Ыш сене тудым шем тўтан,
Ыш перне шучко чер тудлан,
Ыш тайне корно гыч нигушко.

Пушенгым луктын вожшыге,
Кугу кестенла кормыжталын,
Шке мланде верч лўдде шоген,
Тушман кашак дене кредалын.

Ўврала йўрлын пийора
Онарын серыпле кид дене,
Да тудын мурыжлан чодра
Савен постожым, волгыдемын.

Ваш келшымашым чот аклен,
Йолташ верч ўмыржым пуэн,—
Ок мондо калык поро вийым.
Садланак жап эртен мыняр,—
Геройын чап эре январ,
Толеш нўлталтын каже ийын!..

«Онар гай лий! — аза шочмек
Ойлат, вўчкалын нўргў капшым,—
Да илыш корнышко лекмек,
Кўгемде тый кугезын чапшым.

Паша тул дене шыранен,
Онарла иле тый яндарын,
Уш-акылетым пойдарен,
Шўмбел мландетым куандарет!»

Мият гын ўдыр туларташ,
Мокталыт качым, шўм-кыл почын:
«Онар чонан. Ушан йолташ:
Кўлеш гын, илыш аралаш
Кая тул вошт, лектеш вўд гочын».

Пашаште ончылно улат,
«Онар гай», маныт чыланат,—
Тыге пуат эн кўкшў акым.
Кугезын лўмжў курымеш
Чарнаш ок кўштў пел корнеш,
Ўжеш каяш эре умбаке,
Ўжеш сенаш у курык-влакым!

НУЖАНАЛ¹

Нужаначышке тольым унала,
Шошо кечым ончен куанен.
Эн мотор шонымаш ден пиалым
Тыгай пагыт конда пўлеклен.

¹ Нужанал (Горно-Марийский район) — Акварсын шочмо ялж

Мый шогем, ялт монден омо шумым,
Эр мардеж кап-кылем вўчкалта.
Землякем верч кугешныме кумыл
Мыйын уло кўргем авалта.

Пикшым налын, кугезе кочала
Йоча годым мият коштынам,
Йолташ-влакым, «Ура» кычкыралын,
«Наступленьыш» тунам вўденам.

Ала-кушто умбалне ик семын,
Лым лийде, кайык-шамыч мурат.
Нунын семын яндар кумыл темын,
Мурынем таче кечын мият.

Воктекем рвезе ўдыр шогале,
Да ойла шочмо ялже нерген.
Мый экскурсийыш пуйто логальым,—
Шуко шонымо ялым эртем.

Каласа мыланем: «Тышак шочын
Марий мландыште моктымо ет.
Ончыклан пеш мотор корным почын,
Лач тышечын Москваш тарванен».

Ончыкта тудын шочмо сурт олмым,
Тудын коштмо шудан корнымат.
Тыгерак ваш келшен вият толмым
Шарныкта мыланем адакат.

Кадыр-кудыр йолгорно тошкалтыш
Мемнам ўлык — лоп верыш — волта.
Мо тыге онгыр йўкын муралтыш?
Ончалам — памаш вўд шоргыкта.

Ала йўын Акпарс тышеч вўдым,
Мушкын шўргым тыгане эрден,—
Кō пала? Тудо жапым йыр вўдыл,
Кредалмаште ныл курым эртен...

Молым кызыт шонаш омак ярее,
Икте веле йўла кōргыштем:
Мый кугезе кочамым — Акпарсым,
Тудым куштышо верым моктем.

АКПАРСЫН МАРШЫЖЕ

Ошкедем кастене
Юл энер воктене,
Йырым-йыр ужам мый у марий яллам.
Колыштам, шогалын, уло кумыл дене,—
Чоныш вочшо мурым умбачак колам.

Теве, погыналын,
Кўслем кидыш налын,
Удыр-влак шокталыт мурым куанен,

Кузе руш-войска дене иквереш ушналын,
Он Акпарс отрядым сарыш нангаен.

Ок шыплане муро...
Эртыш ялым, нурым,—
Кодшо пагыт деке мыйымат конден...
Пуйто мый Акпарс дене ошкылам тул штурмыш,
Ханын шем пыжашым кўрышт-йўлалтен.

Пуйто мый Москвашке —
Эн ўшан олашке —
Делегаций дене таче кудалам.
Курымешлан лийже калыкна коклаште
Келшымаш кыл манын, Москва деч йодам.

Шонанпыл гай платбым чийше ўдыр таче
Шокталта Акпарсын маршыжым яжон.
Тиде муро дене пеш шукерте лачак
Руш ден марий енын ваш кылдалтын чон.

Вот садлан ты муро
Ок йом шуко курым,—
Тау мутла тукум деч тукум дек толеш,
Угыч шочшо мландым, Юл энгерым, нурым.
Курымла гоч порын таче ондалеш.

ЭН ПОРО, ҚУАНЛЕ САЛАМ!

Шулдыраңғын чонеште Ош Виче дек лишыл таңлан,
Марий-влак деч эн шокшо, эн поро, куанле салам!

Түзатен шочмо-кушмо элетым, башкир йолташем,
Тый кушкат ик вожан, ик рудан кушкыл семын
келшен.

Ўмбалнет — шошо эр. Нигунам шўлыкан тый от лий
Мыйым йыр авалтен калык-влакын йоратыме вий.

Курымлаш пенгыдем, шуаралтын яндар келшымаш —
Тиде илыш пиал, вийым пушо, йомартле памаш!

Салаватын войскаж иза-шольым поген, ваш кылден.
Аяр шыже тунам эрык верч кредалмашке вўден.

Пурла кид Салаватын — полковник Ямбаев улмаш.
Вот тунам, очыни, шочын первый мемнан келшымаш

А Колчак деч Уфам утараш кунам бой мўтырен,
Мемнан Яковлев полкшым атакыш арсланла пуртен.

Тый денет, башкир калык, мемнан шўм-кылна курым
гоч,

Таң пырткен, чаплана. Келшымашна вияңын моткоч

Гафури ден Чавайи, Кудаш ден Шкетан
Улыт лишыл, шўм родо — муреныт, мурат йонгатан!

Таң келшен, тек йонгат чоным почын, кўсле ден кур
Башкир мланде, пелед, ончыкшат, вийўмбал патыр
гай!

ТЫЙ ИЛЕТ

*Советский Союзын Геройжо,
марий комсомолец
Темырай Кубакаев лўмеш*

Эр годсекак тўтан, урмыж-урмыж,
Шем рок дене варналтын, пўрдеш.
Чоштра лумым кышка тыйын шўргыш
Кормыж дене вуянче мардеж,—
Ала тыйым капге леведеш?

Тольн возын поче тушман велым,
Йыр пудештылыт мина, снаряд.
Тый кьет лум ораште.

Кыиелын,
От керт вуйым нўлтал изишат.
Ала шем вий ден орышо теле
Тышак тыйым, урен, кылмыктат?

Но уке, йолташем, тый илет!
Кеч логарым пикта когар кочо,—
Юж ок сите шўлаш тыланет;
Кеч ончалын от керт, шинчам почын;
Кеч мучашдымын, шучкын моткочак —
Кўртнў толкын пўрдеш ўмбалнет,—
Тўнгын от воч, йолташ, тый илет!

Жап шуйна, пўсемден тыйын ушым,
Тулангеш уло кўргў, ырен.

...Кенета рашкалтарыш «Катюша»:
 Пүчкеден пургыжан теле южым,
 Тул ора шуйналтеш мўгырен,
 Кылме мланде лўнга, чытырен..
 Чўчаштарыме йонгежла, чымалтын,
 Төрштенат, колын кўчык командым.
 Кўртнў толкыныш тый ушненат,
 Ик селам утарен пуренат.
 Шокош гоным нимат шижын отыл,
 Кузе кидым осколок шўтен,
 Кузе вўрет йогалын-шуйналтын,
 Капет мучко волен ырыктен.
 Санитарлан вара ойленат:
 — Мый ом коло, илем садыгак!..

* * *

...Тый илет, йолташна! Тый от коло,
 Кеч уралтын рокеш кап-кылет.
 Рвезе калыкын ончыко шолын
 Ошкыммаште, пашаште илет.
 Ойлат тидым мотор Калтасасе
 Бронза ламятник — тыйын капет,
 Да музейын яндаже йымалсе
 Вўр тамган комсомольский билет,—
 Колен отыл, йолташ, тый илет!

ТАТАР ЙОЛТАШЕМ

(Сонет)

Илем годсек шўман улам татар дек,
 Мый тудым лишыл родылан шотлем.
 Пайрем шуэш гын — шкетын ом эрtare,
 Татар йолташын толмыжым вучем.

Покрок чучеш коклан, ом уж гын тудым.
 Кузе ила? Пашаже могайрак?
 А вашлиймек, орам: мыняр шўм мутым
 Аралена ме, кок лошкудо-влак!

Луктеш тальянка сымыстарыше мурым,
 Чонем мура, кид-йолемат модеш.
 Тыгак келшен ик пўрымаш корнеш,
 Кочамытат илениг ятыр курым.
 Арамлан мо Тукай, Джалиль, Такташ
 Таг келшымашым ўжыныг тапташ?!

ПАРТИЗАНКА НЕРГЕН МУРО

Ольга Тихомирова лўмеш

Какшан воктене шочын-кушкын ўдыр,
 Йолташ-влак дене модын юарлен.
 Кечан кечеш волгалтын тудын ўмыр,
 Эрласе корно порсыгла шуйнен.

Мотор саскала, рвезе комсомолка,
Тый пеледайт, виягын толынат.
Кунам кержалтын элыш фашист толкын,
Тунам лүддегеч фронтыш каенат.

Мемнан пиалым эрык кечым,
Йолташ, арален тушман дечын,
Кредалыч геройла виян.
Садлан совет калык дүметым
Шарнаш тўналеш курымлан.

Йўлен белорусский мланде,
Шонен фашист у кечым петыраш.
Кынеле калык, толкынла нўлталтын,
Тыят шогалыч, ўдыр, кредалаш.
Эре йомартле, весела улметлан
Йўратыш тыйым партизан отряд.
Мыняр гана тый коштынат разведкыш.
Мыняр гана атакыш пуренат!

Но икана, шем онго семын койын,
Отрядым налын авырен тушман.
Аяр чон дене лекда неле бойыш,
Чакнен ыш кае тале партизан.
Камвозыч, ўдыр, тул'коклаш логалын,
Йошкаргыш лум вўрет дене тунам.
Шарна дүметым Белорусский калык,
Марий элна чапет ден кугешна.

ГЕРОЙ-ВЛАКНАН АЛЛЕЙЫШТЕ

Тугане сылне парк мемнан Йошкар-Олаште,
Шонет, пўртўс ты верым лўмынак сайлен.
Моткоч ласка шўлаш. Но моло вер коклаште
Чонлан эн шерге тиде самырык аллея.

Огеш волгалт алмаз, ок йўлў шўртнў ойып,
Уке шинчам йымалше волгыдо чинчāt.
Лач портретла гыч пешак лишыл-лишыл койын,
Герой-влакна эре ик семянак ончат.

Шогал-ян жаплан нунын ончык, рвезе калык,
Шоналте, элын толмо корным вискален:
Мо верч илалше тиде ег ныл ий кредалын?
Мо верч ужар вуян ег лугычын колен?

Тек нунын шўм куатышт тыйын капыш темже,
Да толкын ваштареш ит чытырне тыят.
Тек таче пашат дене тыныс пенгыдемже,—
Тый нунын корным ончык шуйышо улат.

Чылааланат тый шого нунын деч тунемын,
Тугаяк чулым лий, тугаяк вик чонан.
Ит мондо: кеч-кунам ме чын герой айдемым
Ик семянак аклена, ик семянак ончена!

МУРЫШО ПУШЕНГЕ

Ик легендым шарнем: ожно годым
Мўкин оза кугыза Актуган
Миен вопшым ончаш. Касеш кодын.
Тиде годым нўлталтын тўтан,

Петырнен шўдыран кава помыш,
А чодра йыгысен-мўгырен,
Актуганын пудраныше чоныш
Лўдмў вийже сегенак пурен.

Моло деч коч кугу чодра мучко
Ик пушенге тазан мўгырен.
Актуган шонен: таргымтыш-шучко
Кучинеже, векат, авырен.

Актуган эре куржын да куржын,
А пушенге мурен да мурен,
Ынглаш лийдыме каньысыр мурыжым
Тудын чонышко вошт шынґдарен.

...Ик легендым шарнем. Тиде — тошто.
Тудо йомын, пытен курымлан.
Нимомат каласен омак мошто,
Кунам тый ончыкталыч мылам

Кече деке нўлталтше пушенгым,—
Моло гаяк вияш, йытыра,—
Керек ыште онгам, пече менгым,
Кеч ўстелым — чылалан йўра.

«Резонансовый»,— маньыч. Уэмын,
Мый ончалым пушенгым тўслен,
Тыште шуко шогат радам дене,
Ыште веле скрипкам, я кўслем...

Пайрем кечын у мурым, семалын,
Шокта рвезе скрипач пеш ласкан.
Марий элын чодра гычын налме
Кожшо дене ышталме скрипкам.

Ямле муро шарла, йыр йонгалтын
Кажынын чоныш куаным темен,
Куатан шочмо элым мокталым,
Сенгалт кодшо легенда нерген.

СКУЛЬПТОР

Ф. П. Шабердинлан

Налат пушенге пўчыкшым,— шонет,
Могайрак статуйым тый ыштынет.
Но, вашкыде, устан пашашке пижыч,
Чыла пеш лишыл кызыт тыланет.

Кидет йолет толеш кеч-моланат.
Чонан ег семын лачак койылдат:
Вот музыкым шокталше шокто-шамыч,
Пелед шогалше рвезе ўдырат.

Тугак чучеш, вот тиде ўдыр ең
Моткоч кугу нашам шонен пыштен,
Лектеш бригадыжым вўден пасушко
Чодра шындаш, пўртўсым чактарен.

А нине музыкант-влак, тўмырзат,
Чал пондашан йомартле шўвырзат
Эн сылне мурым, утыр кумылангын,
Кугу пайремлан таң келшен шоктат...

Ончет да нуным — шўм-кыл вургыжеш,
Кидет-йолет шкеак кушташ йодеш:
Мемнан ик еш гай калык келшымаш верч,
Мемнан эн чапле сенгымаш лўмеш.

ЙУКСОТО ЕР ВОКТЕН

Ужара, шуйналтын, эркын йўрыш.
Шўдыр-влак камвозыт тымык ерыш,
Укшерла гыч выжгыкта мардеж...
Ўдыр-качын йўраталме верыш
Каналташ кастене чон ўжеш.

Шўлалташ пеш ямле тыгай годым!
Шергылтале шўшпык умыр водын,
Муралталыч ўдыр-шамычат.
Гармонист деч тўрлў семым йодын,
Каче-шамыч удетлен куштат.

Сылне жап! Каем йолгорно дене...
Теве лачак арама воктене
Ныжылгын мўтланyme шокта.
— А, Мицук, молан тыге лўмденыт
Тиде ерым? — ўдыр пелешта.

«Чыжжымак манаш, Оксий, ом пале,—
Рвезын йўкшў эркын вашештале,—
Но качай тыге ойлен мылам:
Пуйто ожно, шуко мландым налын,
Ер воктен верагын Емела.

Емела улмаш поян моткочак,
Калыкым тарлен, куклемым почын,
Лийын вольык, суртшо гын — кышкар,
Коштын вўд ўмбалне кенгеж гочак
Комбыжо, волгалтын, кўтў нар.

Лач тунам, шукертсе кечылаште,
Ер покшелсе отын шертнерлаште
Мужыр йўксў нй еда илен.
Нунын модмым, сылне кап-кымлаштым
Кажне ег, ончалын, пагален.

Комбо, йўксў кеч ик семын койыт,
Но коклаштышт огыт му ик ойым,
Огыт иле лигунам татун.
Тарватеныт йўксў-влакше «бойым»,
Пастыреныт ер ўмбач «кўтўм».

Чот кыренит шулдыр луышт дене,
Пуштеденыт, але сусыртенит...
Емела шыдештын путырак
Да ванен, пычал дене эрдене
Лачак пуштын ик йүксым тушак.

Весыже нөлталтын күшкө, күшкө,
Шуйдаралын ойго муро йүкшым,
Күла возын үлыкө,— колен.
Манит: огыт керт-ыс мужыр йүксө
Икте весыж деч посна илен.

Вот тышечын ерын лүмжө лектыи.
А вараже, манит, ты ер деке
Толын огыл йүксө нигунам...»

МЕЛИОРАТОР

Тугане тымык! Пүтынь мландын
Шүлалтымым тый раш колат.
Ласкан шонен, шижде йол налмым,
Кас корно дене ошкылат.

Шогат нералын кож ден нулго,
Ару юж тыйым авалта.
Чыма капетым шолгым тул гай
Кугешнымаш вий ырыкта.

Кузе, йолташ, тый от кугешне:
Вет лачак тыйын кидет ден
Мемнан верлаште курымешлан
Мортагше лұвык жуп пытен.

Сенгалтын йөршын курым дене
Ег капым кочшо жылмемуж*.
Садланак, кеч эрден, кастене,
Шұлаш яндар, озон гай юж.

Пыгыжге кужыйолын** йүкшө
Ок шокто ынде нигуштат.
Шога пелед, нөлталтын күшнө
Колхида гаяк емыж сад.

Кает шонен, мелиоратор,
Капетым кас юж авалта.
Кузе пашатым от йөрате,
Кунам чонетым йүлалта!

«КИНДЕ РОК»

— Шукерте лийын тиде, уныкам
Пеш шучко жап солалтыш кундемнам:
Чучалтыш йүр ыш воч кенеж гоч мландыш,—
Осал вий пуйто пыл орам корандын.
Пучаг шудеак, шурно кагускен.

* Жылмемуж — йүштө муж, малярый.
** Кужыйол — шыга.

Чыла йўлен да саргаен кошкен.
 Мыняр гана ме, юмогам нумалын,
 Лекна пасушко пўршылан кумалын?
 Куриштале рвезе калык чывымтен.
 Но йўр уке. Векат, юмак монден.
 А кече пўнбыжын, пелтен, кўэштын,
 Йырваш ўмбал рок шелышталт комештын,
 Туге ырен — вўд пырче логалеш,
 Тунамак чыж-ж тына шоктен кодеб.
 А вўдыжгў мардежым ыш уж мланде,
 Юалге юж тунам йўршеш мондалте.
 «Йўр йодшо кайык»* веле чарныде
 Арам сўрвалыш йўрым юмо деч.
 Пученыт ер, эгер-влак.

Кайык тукум
 Йомдарыш нуйто йўршын муро йўкым.
 Ыш йонгыжалте вакш кў веселан.
 Тунаре шўлык авалтен селам,
 Нужна суртлаш пурен тунаре ойго...
 Ен-влак коштедышт ўмылкала койын.
 Да куш пураш? Кузе илен шукташ?
 Коншудо, нолго шўм... ок лий чыташ...
 «А орлык нигунам огеш тол шкетын», —
 Тыге ойлен-ыс тошто ен шукерте.
 Шужен кўпналше-влакым солалтен,
 Шўгарыш тиф поче-поче колтен.

* Калык тыге ояла: олыкысо ик кайык лупс пырчым йўын ил
 Лупс кошкымек, тудо юмым сўрвала, «йўрым пу» мавын йоде

Ме, тазарак-влак, ойлышна кастене:
 — Вашке тояш огеш код ик айдеме...
 Тунамак колыш тыйын куават,
 Шарнем пытартыш мутшым кызытат:
 — Кузе тынат ньога-влакнам арале,
 Шонтеммекет, эгертыш лийыт, — пале...
 Изи-влак дене шкетын кодынам.
 Ормаш, кузе чонан ме лектынна?!

...Ик ен миен тунам кошкалше Вончыш,
 Кидешше налын рокым, туржын ончыш, —
 Локаш гаяк!.. Кўэштын лепешкам:
 — О кинде рок! Могае тудын там!..
 Да телеграф деч писынрак уверже
 Шарлен йырваш. Миеныт тўрлў вер гыч
 Ойган мари-влак «кочкышым» налаш.
 Кўнченят олыкым. Кўлеш илаш.
 Геолог вышка — кызыт нўлталтмаште; —
 Шем рок ўян да коярак улмаш вет.
 Тушакын шудо шочын нугыдем,
 Сурт вольык тудым пешак йўратен...
 Но кенжез гоч пургедын пытареныт,
 Мыняр коремым олыкеш коденыт...

Пеш шуко эртыш тудо пагытлан, —
 Кан умбаке, йомын курымлан.
 Мый ўшанем, ок тол тугане шучко.
 Ужым сай пашадам кундемна мучко.

Пасу ден сад гүжлалыт пиалеш:
Мыняр тыршет, тунар перке лиеш!
Вет мланде ок ондале чын айдемым,
Арамлан огыл: «кинде рок» — лүмденит...

Кочам пытарыш ойжым. Нур ўмбак
Мардеж пуале тиде годым лач,
Кондале шушо кинде тамым ялыш.
Да мланде шўлыш мемнамат авалтыш.

ШЎМБЕЛ ОЛАНА

Леве-леве кас юж авалта оланам,
Кумдыкеш волгалтеш порсынан тул вургем.
Мый Какшанын шыма йўкшыMAT раш колам,
Кузе эркин йога вет, рўпиалтын, музен.

Тичмаш тылзе онча ойыпан вўд ўмбак,
Вўдын келгытшым пуйто виса йолжо ден.
Лента семьин волат, кўрылтде, пырня-влак,
Тылзе волгыдо годым волгалт, мутланен.

Ошкылам ола мучко яндар кумылан.
Мамык шулдыр-мардеж перна толын онеш.
Тымык южым оркестр ярымла-лончыла,
Композитор тангем тыге мурым лонеш.

Рвезе калык лектеш, бульварым темен вошт,
Каналташ кумылан паша дечын вара.

Чыла корно тылат, эрыкан молодежь!
Тыйын илыш кечет, шонымет йытыра.

Аллей вечын толеш моткоч ныжылге ой,
Тыгерак дыр поэмым лышташ-влак возат.
Мый ужам: икте — шучкым темдалше герой,
Весе — йытын пасусо «артист» да оза.

О шўмбел йолташем, рвезе вуйым савен,
Тый ончал кумда сценыш — мыняр тўрлў тўс:
Пуйто лўмын пеледыш букетым шавен
Пайрем кечын олашке йомартле пўртўс.

Завод тўнык чодрала нўлтеш, кугешнен.
Курант йўк дене тўр олана кынелеш.
Кўза летчик эрденак, кавам винтымен,
Чодра гочын маршрутым Москвашке налеш.

Телевизор дек мий: марий ўдыр коеш,
Йўкшў веле шокта мо, ужат тўсшыMAT..
Выжтыктен ола мучко автобус иеш,
Кандалген йўла газ тул чыла пўртыштат.

Вўд воктене ончал-ян спортивный олам,
Кечыгут ок шыплане юарлыме йўк.
Изижат, кугужат, тышке толыт чылан,
Кў торашке иеш, кў тўршта эн мўндырк!

Талышналын йога тичак темше Какшан,
Чаткатан леведеш тудын серым гранит.

Эгер гочын кечалтыт кўвар-влак виян.
Тиде — калыкын уш, тиде — калыкын кид.

Тек Йошкар-Оланан машинаж ден сатум
Кидыш налыт пӧлекла болгарин, поляк.
Марий тувырым чийышт, ойлалын татун,
Мир ден эрыкым саклыше поро тан-влак!

Шерге, лишыл ола! Тый авала чучат:
Йүкет поро, яндар, вӱршеретше — таза.
Тый Москван шӱмжӧ ден сӧралештын кушкат
Тагет шуко — Саранск, Чебоксар ден Казань.

САСКАВИЙ

Кӧ луэн тыланет
Тыгай ныжылге, йонгыдо лұмым?
Могай ег ончылгоч каласен,
Корнетлан ўшанен?
Эн лыжга муро йўкла
Лұмет тарвата мыйын шұмым,
Шошым первый пеледышла
Тудо чучеш мыланем.

Ожгунам азалан пуат лұмым,
Кычалын, мужедын...
Илен-толын ужат,
Паша лұмыштӧ огыл йӧршеш:

Эн мотор лұман ег
Лиеш олык ўмбалсе кўжедык,
А тыглаяк Йыван
Чапым налше, куатле кушкеш!

Тыланет гын, избач Саскавий,
Чылажат келшен толын:
Ал саска гай чурий,
Ура шұм,
Тулан рвезе куат.
Ончалам ўмбакет,
Ик шомак ойлыде, кумыл шолын,
Пелештем гын,
Мутем вұдыш вочшо сескемла шула,
товатат!

Лудмо пӧртна кугу.
Но кастен шинчашат от му верым.
Ер вұд дек кайык ешла
Рвезе-влак шыг-шын погынат.
Ала нуно, кернак,
Палынешт тўнямбалсе уверым?
Ала тыйым уэш ончалнешт
Кеч умбачын гынат?

Вик манам,
Мый гын тышке толам кажне кечын,
Кас велеш,
Нимомат шотлыде,

Ныл урем гоч эртем.
Мый книга дек шўмангым, избач,
Очыни, тылат верчын.
Кузе тыйым,
Тугак тымык пўртетым
Моткоч йўратем.

Колхознаште улат тый
Книган, шинчымашын озаже,
Нунын дек савыра
Тыйын ныжылге лай кумылет.
Вот садлан тый денет кугешна
Мемнан ялыште кажне,
Лийын
Ушым пойдарыше вер
Тыйын лудмо пўртет.

Саскавий!
Кў пуэн тыланет
Тынар келшыше лўмым,
Ончыклан,
Илышлан
Чоным почын, кугун ўшанен...
Эн лыжга муро йўкла
Лўмет тарвата мыйын шўмым,
Шошым первый пеледышла
Тудо чучеш мыланем.

МУКШ ОЛА

Пистеран аркала ўмбалне,
Шем-кандалге ер воктен,
Мўкш ола — шукертсек палыме —
Иктўр шинчын верланен.

Тыште пўрт изи тугане,
Калыкшат вет лилипут.
Ызгымаш — кўсле йўк гане —
Ок шыплане кечыгут.

Шокшо кечын мўкш олашке
Лектым икана миен.
Пчеловод паша коклаште
Вашлияле, саламлен.

— Мўкш-влакет поклат, наверне? —
Йодым шыргыжын, вашке.
— Поро ег дек огыт перне,
А осаллан — вер уке...

Толынат пеш сай времаште:
Таче мўйым кўзена.
Тудым тытанда олаште
Шуэнрак тамлаш перна...

Центробежка, писын пўрдын,
Южым шеле кумдыкеш.
Тутло ўпш гын уло пўртым
Авалтаде тыманмеш.

Мүй йога шуйналт-волгалтын.
Теве вочко тичак лий.
Кугызай йодеш: «Ончал тый —
Шемшыдан мүй, писте мүй?»

Шонкалем: моштет тый йодын,
А кушечын мый палем?
Но йёра, лач тиде годым,
Кўмыж тичак кёвёлен,

Пуртыш ал энҗыжым шольым,
Шындыш мүй дене варен:
«Кочса, лўмын поген тольым,
А шагал гын — ешарем».

Мый вареньым томсык кочкым,
Рвезе еглан тауштен.
Кугызай печкежым почо,
Шке мастарлыкшым моктен:

— Просто пўрö, ман ит шоно —
Кум стакан дене руштат,
Төрлата айдемын чоным
Кеч-могане кечынат...

Шинчышна үстел коклаште,
Кутыралын иккашак.
— Кузеракын мўкш олаште
Иледа? Могай паша?..

Пондашеш тованше мўкшым
Эркын лукто кугызай:
— Ах тый, його! Шылын ит кошт,
Писынрак пашашке кай!..

«Кайык-влак» илат тазанак.
Шошым ыле гомаша:
Омарташте ўпш тугане,—
Лишке ок лий мияшат.

Но инструктор тышке тольо,
Тўрлö эмымат конден.
«Чер серьезный, шучко... Только
Кертына садак сенен...»

Тўрлö вўдым шыжыктале:
«Вучо,— мане,— нзишак...»
Мо шонет? Илаш тўгальыч,
Колыштам — гўжлат тугак.

Тиде «калык» ок өркане,
Нувын деч посна ок лий.
Кок луд дене налына ме
Кажне еш дечын тенйй...

Лекна тўгö. Пижыктална
Палиросым, шинчена.
Йьрым-йыр шыман ызгалме
Ок шыплане — талышна.

Ярымлалын түрлө ойым,
Ужына: мүкш-влак, гүжлен,
Эскадрилий семен койын,
Толыт мүй дене нелем.

ПОЕЗДЫШТЕ

Игече шыже век тайнен. Юалгын
Мардеж пуа, сүсандарен кап-кылым;
Эртат пыл-влак ош межла шуйдаралтын,
Ала-кө пуйто шүртым шұдыра.

А кече, шылын модшыла ончалын,
Коклан конча да угычын йомеш.
Вүран тарай гай пызле вуйыш темын,
Эр кочкышым ышталыт лого-влак.

Волгалтше телефонный воштырлаште
Шинчалыт вараксим-влак, мұндыр корныш.
Вашке каяш икексек ямдылалтын.
...Тентече ыле каныш. Поезд дене
Олашке портылам мый Шоленгер гыч.
Вагон тич калык — шұлашат пич-пич.
Ик лукышто кырат «каза тагам»,
— Встать, «офицерский», — кычкырале икте,
Виян шомак тамак шиккеш варналте.

Вот рвезе мужыр — очыни, мнен
Сұаныш, — мутышт савырна туге:

Я шешкым мокталтат, я шылталат,
Эн чотшо вате шырпым жереда,—
Тудлан, векат, ок келше сұанжат
Да оръенжат. Чытен кертде марийже
Руале: — «Чарне, мом коклаш пурет?
Могай пашат? Келшеныт — тек илат.
Вет мужыран лийман пече менгтат...»

Илалше ег космический ракета
Нерген ойла: — «Учашенам поп дене
Шужерте огыл. Батюшка, манам,
Кузе туге? Лач «юмын суртшо» деке
Колтен айдеме спутникым. Молан
Ок колто юмо тудым кожгатен?»
А поп тулда: — «Ала тўнян озаже
Окмак, шонет? Уке. Чыла ужеш.

Айдемын языкан пашаж дек нижын,
Огеш тўгал ош кидшым амырташ,—
Шўвалын да умбақырак кораңын...»
Мый воштылам: «Могане дезертир!
Туддек мнен, омсажым тўкалат,
А тудо лўдын, ьрын — куш пураш?
Вара куснен шўлдрамбак олымбачын...
Ўжмеке батюшкам, йодаш перна:
Ракета дечын кушко юмо шылын?
Да куш пыжалтын космонавт-влак

дечын?..»

Чылан чот воштылыт. Лач ик кува
Уэш пачашак ыреслен ойла,
Аяр шинчажым мугыль пѳрдыкталын:
— О юмо, сакле, ош тўняжак савырна!
Антихрист-влак кеч-кушко нерым шўшкыт...

Иктат ыш пиж тудын дене ўчашаш.
...А поезд выжге муралта. Кок велне
Шога чодра кутун шоналше семын.
Вот кодо Кундыш, йомылдыш Сурок.
У пассажир-влак утыр ешаралтыт,
Пурталыт корзинкам да котомкам,—
Темеш вагоныш пѳчыж, понто ўпш:
Свежа да тутло! Вик ўжеш чодрашке.
Шинчеш йоча — иктаж латкок ияш,—
Кучалын кўртньѳ четлыкым. А тушто
Ола-вула ик урымдо шинча,
Онча, шер гай шинчажым модыкталын.
«Изам дек лўмын мненам кучаш,—
Манеш йоча.—Кўлеш юннат луклан».

Кошар пондашым лўнтыктен, сонарзе
Шке «философийжым» почеш мланна:
— Кеч-мом те ойлыза, но пире дечын
Осал да ўчим шуктышо уке.
Мый кученам кенгежым кум лиригым
Чодрасе вынемеш. Конечно, сдайышым.
Но вот авашт мыняр жап урмыж кошто

Ялна воктенак йўд еда. Мыняре
Пўчкедыш комбым, шорыкым! Эре
Мый тудым вагенам. Лачак тентгече
Централка дене пыштенам лупшалын.
Коваштыжым олашке нангаем...

Ик семын колеса-влак мурымаште
Мый шонкалем: «Коштмаште мом ѳт кол?
Могай айдемым ваш от лий тўняште?!

Сита шинчаш пызнен ўстел воктене,
Позт-влак, лекса корнышко, эр южыш!

НЫЛ МАСКА

Сонарзе Павел Крыловлан

Могай тымык чодра!
Шўргетым
Пўнчерласе эр юж вўчка.
Шонкален, лум ўмбач кает тый.
Тыглай огыл ечет — «шўшкан»!

Ойлен шыжым лесник:—«Палем мый
Ты-кундемыште ик маскам.
Кеч эрлак ончыктем вынемым,
Изиш «надырым» веле йодам...»

«Пеш кўлеш. Мый коя эгерчым
«Ом шонкале тамлаш»,—маньыч вик.

...Шинчыч, ўштыл лумав шоргенчым.
Онгешталт лойга тамак шикш.

Кенета воктенак, пёрдалын,
Лекте янлык лум рож гыч шкет:
Мўгырен, кок йола шогалын,
Сур маска толеш ўмбакет.

Ну, двухстволка, ыште пашатым!
Лўймō йўк сургалте каваш.
Но маска ыш камвоч.

Вот шатын! —

Ик патронышто дробь улмаш.

Ен ден янлык шогалыт вашла,
Кок тушман. Ныл шинча йўла.
Лўяш ок лий сонарзе йолташлан,—
Пешак лишне маска шўла.

Верешт ончо тудын копашке...
Мом ойлаш?..

Йонезгла чымалт,
Уло шыдын маска вуйконграшке
Миен перныш кўртнō приклад.

Шучкын варгыж, келге лум кўртыш
Шунгалтеш чодрасе оза.
Шочшыж-влаклан вўр дене пуйто
Сугынь мутшым кызыт воза...

Мо тугай?! Ала омо?!

Лекте

Пун ора вынем гыч шўлен.
Тудымат аваже воктеке
Сўмыральыч тура лўен.

Вот кунам тылат кўлеш лийык
Чулым снайпер шинчат, йолташ.
Да салтакын усталык вийже
Кум маскам полшен йōрыкташ.

Эн изижым, кўрен тўсанжым,
Налынат пеленет чонаным:
«Пуэм школыш — лийже пōлек,
Ончен-куштышт юннат-влак тек!»

САДЫШТЕ

Лектам, правленийым кодалын,
Колхозын садыш кас велеш...
Умбачак нерым чыгытталын,
Моткочак тутло ўпш толеш.

Коштам мый тушко кажне кечын,
Молан гын чон эре ўжеш?
Так шоналтем кугу сад-печым,
Шўмеш тунамак тул пижеш.

Шонем ужаш ик егын тўсым,
Шонем ик мутым каласаш...
Ужам антоновкым, анисым —
Кечат лўнгалтын йырым-ваш.

Тич темын комдо, тич корзина,
Олмам пога колхозын еш.
Колам тора гыч — йўкшō Зинан:
— Ой, ўдыр-влак, «шершот» толеш!

Адак — «шершот»! Руалме семын
Логале мут — ок лий чыташ.
Ойлем: — «Мемнан гане айдемым
Вет язык, Зина, воштылаш.

Зинуш, олма тений пеш чапле,
Ончал колтет гын, вошт коеш.
А счетоводым тый от жапле,
Вот тиде йоршын арамыш.
Палет, молан учет кўленш?»

— Палем, — манеш, — шотлен шер
темын,

Шершот конча дыр омешат?
Кеч чаманем тыгай айдемым,
Полшен ом керт нимо денат...

Тыгай йылман кушакын шочын?
Молан тынаре йытыра?
Ойлем тудлан мый, чоным почын,
А тудо лўмын койдара.

Ончал, пуйто чоным лудын,
Мыят ончем шўм кайык век.
«Каласынем тылат ик мутым».
— Каласе... ег-влак кайыбек...

Чевер саскаже, олману гыч
Камвозын, кокыте шелеш..
Ала диеш шоналме лугыч?
Ала арам чонем коржеш?

ЯЛ ГЫЧ ЯЛЫШ...

(Мур о)

Ял гыч ялыш корно возын
Чинче гае вўд воктен.
«Чап» колхоз ден «Тан» колхозым
Тиде корно ваш кылден.

Припев:

Корно чапле, корно сай —
Сылне порсын шарыме гай.
Гармонетым шокталталын,
Мурен-шўшкен веле кай!

Весела кенез кастене,
Умыр шошо йўдымат
«Тан» колхозыш коштеденят
«Чап» колхозын качышт-влак.

Припев.

Удыр-шамыч, мурым-колын,
Лектеденыт ял воктек.
Гармонь йўкшō нунын чонлан
Сўан мурыла шоктен.

Припев.

Илен-толын — шыже кечын —
Икте-весе почела
«Чап» колхоз гыч «Тан» колхозыш
Тарваненыт сўан-влак.

Припев:

Корно чапле, корно сай —
Сымне порсын шарыме гай.
Гармонетым шокталталын,
Мурен-шўшкен веле кай!

ОШКЫЛАЛ КОЛТА ГЫН

(Муро)

Ошкылал колта гын
Пасуна воктен,—
Рўзалта парчажым
Шурно, йывыртен.

Муралтен вола гын
Вўдым кошталаш,—
Шыргыкталын, модын,
Саламла памаш.

Нурыш кайме годым,
Толмо годымат
Каче-шамыч тудым
Йōратен ончат.

Вот тыгане ўдыр
Бригадир Ануш:
Кид-йол тудын шōртньō,
Писе тудын уш.

Чапле шурным куштыш,
Кеҗеж гоч тыршен.
Но Анук огеш кошт
Нōлтын, кугешнен,

«Тиде лач тўҗалтыш,—
Пелешта ласкан.—
Лийже элна мучко
Кинде перкеан».

ТАТАРКА ФАТИМА

Олмапум ош мамык кўш леведын,
Ончо тек,— огеш кой ик лышташ.
Вишня гын сўрет гаяк пеледын.
Шоҗалде, ок лий эртен каяш.

Юл воктеке рвезе шошо толын.
Юж яндар. Моткочак умыр кас.
Очыни, тыгодым, утыр шолын,
Поро кумыл иктыш чумырга-с.

Фатима, тарване вўд воктеке.
Тул аршашла йўд Казань коеш.
Каена йолгорно дене эркын.
Леве мут шырге йоген лектеш.

Ончыктен у тылзым, пелешталым:
— Томаша, каваш кўзен алгат!
Шыргыжале: «Йоратет гын, пале,
Иктым огыл, кокытым налат...»

А вара, шинчажым модыкталын,
«Ой джаным*!» — пелештыш чон пытен.
Да шыман-тазан шўем бндале,
Келшымашнам пентыдын кылден.

Озыркан мардеж айда пуалже,
Корнышко пуракым орален.
Каена ме, илышнан пиалжым,
Кок йолташ-влак, мучко арален.

* Дж а н ы м — чонем, шўмбелем (татарла).

ПУ-ЯН ЙЎКЕТЫМ...

(М у р о)

Ятыр жап йўкетым
Тый от пу молан,
Мурышо эр кайык,
Весела тагем?
Ужаташ лекмеке,
Ойленат мымам:
— Тый лият кеч-кушто
Мыйын пеленем!..

Тылзе эртен кайыш —
Уверет уке.
Монденат мо йбршыи
Шкендын ойымак?
Толын сынне шошо,
Вўд йога рўжген,
Ырыкта май кече
Тымык чонымат.

Ала шошо семын
Угыч тарвана
Йбраталме кумыи
Чоныштет, тагем?
Тый пу-ян йўкетым,—
Куанен, тунам
Первый шырчык дене
Чонгештен миен.

Шўшпыклан келшен гын
 Арама пушенге,
 Ойыраш огеш лий
 Тудым садыгак.
 Умыр кас шумеке,
 Толын вўд воктеке,
 Шўшкалта сар шўшпык
 Сылнын адакат.

Каче йўратен гын
 Удырым, чеверым,
 Нуныман огеш керт
 Мешаен нимат.
 Муыт нуно жапым,
 Муыт нуно верым,
 Садыгак вашлийыт
 Коктын адакат.

Арама воктене,
 Умыр шып кастене,
 Рвезе чоным почын,
 Мутланат ласкан.
 А тушечын шўшпык
 Уло кумыл дене
 Йўраталме семым
 Шўшкыш нунылан.

РАИСА ДЕН РАИС

Той йоллажым кече шуйыш,
 Окым-окым ырыктал.
 Сур «Победа» курык вуйыш
 Пенгыж-пенгыж тўргыкта.

Курык деч ок шого лўдын,
 Виктара устан шофер.
 А воктенже рвезе ўдыр —
 Чон йўлалтыше мотор.

Кыляш ўным комдык шерме,
 Да шинчаже йолгыкта.
 Лач кабина дек пўкшерме
 Пўкш орлангым шуялта.

Иктым кўрльб каче писын,
 Ончалеш да ўдырлан
 Кучыкта: — «Ужат, Раиса,
 Йыгыр пўкш! Лиеш сўан!»

Чевергале ўдыр шўргө,
 Шўм, йўлалын, пудрана.
 А машина тырын-тўрын
 Лўнггалтеш, кок век тайна.

— Тый, Раис, рулетым кучо,—
 Удыр мане,— «ит мужед».

Ойлена кастене лучо.
Пеш шонет гын, вучалтет...

Курык вуйыш кўзымеке,
Морко деке чымыктат.
Ныл шинча онча кок веке,
Ок лук мутым гын иктат...

МОРКО ВЕЛНЕ

1. Корнышто шонкалымаш

«Тиде Морко.
Мыйынат шочмо вер!»

Олык Ипай.

Шуктышым веле тошкал Морко мландышке,
Ужым гына курыкла ден яллам,—
Шўмым пудратыше,
чоным йўлатыше
Муро умбачак солнале мылам.

Мурызо калык, онаре у семым тый,
Йонгыжо рвезе йўкет йырым-ваш.
Лийже яндар, уэмдалме, келгемдыме
Чыным йоратыше илыш памап.
Шочмо кундемын чонеш вочшо мурыжо
Элын йўкнаш вўдшер пырчыла пурыжо!

Тек пошкудем-влакын лўмышт, папашт
Кодыт возалтын историй книгаш!

Йонгыдо юж — чынак, вийым ешарыше:
Келгын шўлем, лиш тымык шўм-кыл.
Кажне лышташ — мландынам сōрастарыше,
Кажне лупс пырче — изи шонанпыл.

Қорно кок велне куэ-влак нōлталтыныт,
Ныжыл парчаштым лыжге модыктен.
Удыр ден каче, шонет, бōдалалтыныт,
Пуйто шупшалыт, шинчаштым кумен.

Тый шыгенат вўрешем изи годымак,
Шочмо верем — курымаш чеверем!
Мо тыланет ойлыде кўсын кодын гын,
Мый пуынем, у строкаш савырен.

Кўсын — кугу. Илымаш кужу корнышто
Лийын кертеп южгунам яклештмаш.
Но кеч-кунам лийынат эргыч чонышто,—
Пуйто эр кече,
пуйто ару ўдрамаш.

Маньт: «Пыжаш гыч умбаке чонештыше
Кайык садак пōртылеш, савырна...»
Кайык...

А мыйже улам мо шып эртыше,
Мўндырч ончен куаналше гына?

Күштыжө эл,— каена керек-кушко ме:
Кеч мланде тұрыш, эртен корнылам.
Но она мондо, шүмешна мо кушкын гын,
Ок шиж йōратыше мұндыр коклам.

Тек ынышт шоно, кертеш манын мурызо,
Құрылт илен...

Ит ұшане, родем!
Налым памаш вұдым тайыл гыч урзо ден,
Подылым, шұргым мушкалым эрден.

Теве ал кече нōлтеш кава тұрыштō,
Тұрлō тūs дене йўла тымык юж.
Пуйто бальзам темеш капышке, вұрышкō,
Пуйто лиеш чылам палыше уш.

Тыште чыла шарныкта илыш пургыжым.
Корно шуйна, кагыргалын умбак.
Пуйто лудам йōсланен, шұм-кыл вургыжын,
Эртыше кечын книгажым адак.

Шочмо, шұмбел калыкем! Шарие угычын
Тошто корнетым — шўмет құрылтеш.
Мочол пытен ең, шулен ўмыр лугычын
Тамык времаште олбот кормыжеш.

...Ончыч талген, пунышкен йомшо верыште
Шурным кушта, кугемден, йолташем.
Тўвыргō вольжк кўтў лектеш ферма гыч,
Ерым темат комбо-лудо, лўшкен.

Пире кўтў поктен коштын мераным гын,
Қушто маска озаланыл илен,
Ынде поселок-влак шырге веранынт,
Морко кундемым йырваш сылнештен.

Школышко мий. Ончал самырык тукумым.
Мўкш кузе мўйым ызгалын пога,
Нуно тыгак илышлан да наукылан,
Ушым поген, ямдылалтын шогат.

Теве ужар чашкеран курык серыште
Мланде коклан чытыралт лўнгалтеш.
Қўм луктедат пошкудем-влак карьерыште.
Каменщик, стройка тышеч тўналеш!

Мочол у пōрт волгалтеш марий ялыште,—
Пу пōрт вел огыл, мотор кў полат!
Жап гаяк рвезе,
Шўм-кылым йўлатыше
Йонгыдо мурым кеч-кушто колат.

Мие, родем, кенез кечын сўанышке,—
Муро йырваш шулдырагын шарла.
Пуйто адал йолташет кидпўанышке
Тыйым налеш, нантая унала.

Тый вашлият гын мемнан Морко ўдырым,
Келгын шымлалын, шинчашкыж ончал.
Таклан ойлат мо — «Коеш яндар шўдырла»?..
Кōргō чонетым ронченак ронча...

Пуро, поэт, илышнан кугу йогыныш,
Қолышт вўршержым,

Шўмжым келгын ончал.

Калыкын вийже мыняр кушко, погыныш,
Тыйым герой-влак шукертсек вучат.

2. Элнет воктене

С. Г. Чавайн лўмеш

Шарнымаш мыланем керек-кушто полша,
Мый тудлан ўшанем — нигунам ок ондале.
Қаласа, кумылзак ўдыр егла ондалын:
— Ит шогал пел корнеш, але шуко пашат!

Вот садлан кызытат мый Элнетым ончем,
Чонем дене шижам тудын ямжым умбачак.
Қорамас мланде веч, Шайра курык ўмбачын
Толыт муро, легенда, вес сер гыч вончен.

Эр кечеш ойыпан, Элнет вўд йога чот,
Тўрлў кол-влак волгалт, тўрштылал модыт
шолын.

Шарнымаш-влак адак удетлен вуйыш толыт:
Лач тышечак эртен Емельян Пугачев;

Лачак тыште Акпатыр кредалын илен,
Ўжын эрык времаш тўнчыгалше марийым;

Изи тайыл воктечын сўан Окавийын
Каен, тымык чодрам тўмыр ден помыжалтен;

Теве тиде кундемыштак йорло Сакар
Шолтен сутлан смолам да поктен яплык-влакым.
Муро патыр Чавайн! Тыланет чын шомакым,
Герой-влакым пуэн Элнет мланде мыняр!

Калык дене пырля иктешлалт кушкынат,
Вот садлан возымет чонеш перныше, сылне.
Верын-верын Элнет телымат огеш кылме.
Лач тыгаяк эре илышаш оетат.

3. Морко ўдыр

«Морко велне ила ик моторжо...»
Тыгерак возен ыле поэт.
Очыни, тудын шўм тунар коржын,
Тачат танжым монден огеш керт.

Мо вара? Мый ындем тудын ойжым,
Да шкеат лач тыгай лийынам.
Ужынам эр пеледышла койшо
Морко велын лыжга ўдырнам.

Так арам ок кугешне тўняште,
Мошта шкенжын пиалжым аклен.
Модеш тудын кид-йолжо пашаште,
Муралта, чоным почын, кастен.

Ойлынем тыланет мый, землячка,—
«Пиалап кушкыл семен пелед!
Илымаш ок лий тутло калач гай,
Но чыла кочымат сенген лек!»

4. Овда-курык ўмбалне

Умбач ончет — лишнак коеш.
Шонет, эре тыршен куржаш гын.
Каем кўзальн тыманмеш
Ош кў лончан тура Оржашке*.

А куржын ончо, йолташем,
Қыртмен тый кўзё, вийым налын,—
Ярнет, кў пудыргым тошкен,
Мыняр гана канет, чарналын.

Кунам Оржашке шоғалат,
Ласкан шўлен, йырваш ончет тый:
Тугай вер почылтеш тылат,
Тунаре виктарет вачетым!

Тыгак, виетым ешарен,
Ошкеде илыш корно дене,
Тунам гына кертат мурен,
Лият эн пиалан айдеме.

* Овда-курыкын келге поргеман сержым „Оржа“ манят.

5. Вончо

Лудшо тан, арам ит ончо
Кугу картышке, «мужед»,
Садак от му мыжык Вончым,—
«Йомын-нўлтшў»,— манят вет.

Вончо, Вончо! Ит ўпкеле
Тиде шўлык мутемлан.
Чынжымак, лач шошым веле
Тый лият кугу вўдан:
Мўгырет, шыт верым шелын,
Тый — вуянче куатан.

А кенгежым ялт весемын,
Туйо ег гае лият,
Кўрышталтше шўртё семен,
Қыгыр-кугыр шуйнылат.

Тый, Умшар чодраште шочын,
Қок ер гочын, купла гочын,
Йыргыктен йоғет, шыман.
Қодыт тыйым ужаталын
Вончдўр, Кугу Маршан.
Қожлаерым, Вончўмбалым,
Қўчкенгерым тый эртет,
Кугу ерышке логалын,
Чыгынет.

Изиш канет,
Вара угыч тарваналын,
Элнет веке йорталтет.
Шерын лектын илыш лончым,
Пелештем мый:— Шонто Вончо,
Ситыш йомшыла илаш,
Жап түсөтүм вашталташ!

Пеле кошкышо логарла
Шокшо дене ит кай пич.
ГЭС турбинышке логалын,
Його иктөр, темын тич.

Ужаран чеверже семын
Тул аршашым сакалтал,
Илышнан вүршерже семын
Морко мландым ырыктал!

ТАҢ-ВЛАКЕМЫН МЛАНДЫШТ

(Сергей Поделков гыч)

Таң-влакемын мландышт верч чон вургыжеш,—
Адакат илышем тыге вашталтеш,

Пеш кугу шонымашла
Поезд писын эрта.
Кок велнат чодра.
Йыр пүртүс чатката.

Пүрымаш дене огыл —
Мемнан кумыл почеш
Тора корно тыге кучыкемын толеш.

Адакат күш кўза волгыдем шонымаш,—
Июнь кече гай шокшо да раш.
Да арсланын гай пўсө стихемиш шинча
Кече коштмо кава гыч тўняшке онча...

Тугай огыл жапна, кунам илыш Чоткар,
Кунам имне тўтан нангайыш ордам,
Кереметлан кунам карт-влак чокленыт,
Пикш чонгештыме дене мландым висеныт...

— Могай жап кызыт тыште? Тарай-порлат!
Могай ең-влак илат?
Уло ученый,
Илат танла пашазе, кресаньык ик чонын,
Уло ваятель,
Уло писатель,
Улыт зодчий-влакат.

Ончылнемак республика у шошо гай!
Юл вўд — патыр пашазе — тыматлын йога,
Атлет семын кўварым нўлталын шога,
Баржылам нангая, йоктара плотым-шолым.
Толкышлаште кол-влак пўрдыт, шолын:
Висен огыл иктат, шотлен огыл иктат.

Шүдө колызо-влак сер ўмбалне шинчат,
Луктедат ший пикш гае чолгыжшо колым!

Марий мландым шарналте алалын, чонем,
Шарныметым виянгде, нөлталын, чонем!

Гүжла тыште чодра, мўгыра кугешнен,
Тумо-влак тўрка вуйым нөлтат башня гайым,
Икте-весе мурат удитлен, ўчашен —
Кушто ур шукрыак але мурышо кайык...

Ила тыште тыглай, пашалан шўман калык,
А республикым йыр паша йўк авалтен,
Комбо-влак кўсле кылла шыман когоклапыт,
А кўсле-влак мурат, таң келшен.

Пила-влак чожгыктат,
Товар-влак йонтыктат,
Поян шурным пуа мландына кажне ийын.
Кў ден кў — йыгыре,
Кў ден кў таң илат,
Көгөрчен-влак выжге пөрт ўмбалнына ийыт.
Кид ден кид, чон ден чон таң илат.
Таче илыш пайремым татун пайремлат!

Марий калыкын уло яндар шўшпык сем,
Шолшо муро памашым от шукто висен.

Муро дечын посна марий егым кō ужын?
Калык мурым погем, перо — мыйын оружий.
Сўанлаш коштынам,
Пўрымат йўынам,

Ўдыр-влакым ончен, мый тунам руштынам.
Мыйым ўжыныт — чылам ончыктыл,
Да ондалыныт. ойлен ончыксым,
Каласкалышт вик кушкын толмыштым.
Да кученыт кидем, эре йодыштын.
Нунын илыш, тазалык верч мый нөлтенам
Тичак темше тўран ташлама коркам.

Кеч ваштар гыч ышталтын корка — ом ўшане:
Корка шўдыр кава гыч волен,
Марий деке шўмангын!
Тўрлō шўдыр тўрлен коркам йытыран,
Шонан пўрō шолеш, пуйто лай пылора.

Тўр ден тōр темкаленыт мылам таң-влакем,
Чоным почын муреныт, пашаштым моктен,
Да подкогымьым, соктам ўстембаке шындыныт
Да коман мелна дене сийленыт.

Тушто мом ужынам, тушто мом колынам,—
Сугынь мутла эре иленам арален:
Шўдыр чўчкымō жапым, тыматле кавам,
Шўшпык йўкым — мыняр пудратен шўм-кылем;
Рўжге куштымо угыч шергылтын,
Ўдыр кумыл — нимо деч шерге вет...

А вара, каймекем, пернен кушто лияш,
Тангем-влак дек садак савырен пўрымаш,
Ойырлат йәлташ-влак монден кертдымын,
Йөршылан огыт кай, угыч пōртылыт.

ТАЙРУК

(Сибгат Хаким гыч)

Сўан годым Кимеш*
Марий-влак погынат,
Уна шуко лиш —
Южгунам куд егат...

Пайрем годым Кимеш
Толеш калык мыняр,
Пуйто кажне марий
Татар еглан тулар.

А пакар? Но марий
Огеш код ёрдыжеш!
Ончалат ег тўшкам —
Шемын-ошын коеш.

Мемнан велне тидлан
Уке ёршё иктат:
Уло тушто Майра,
Фархинур, Тайрукат.

Суртлан мо пеш кўлеш —
Шона шонго налеш.

* Кимеш — татар ял лўм, марлаже „Кем“ манят.

Удыр вак шымапрак
Шона каче ончаш.

Ужара дене тёр
Тушко лектын коштам...
Мом тояш? Тайрукнам
Йёратен шынденам.

Шонкален налынам,
Тайрук дене ужмек,
Ынже перне мылам
Иктаж тўрлб энгек.

Тўнгалам сёрвалаш,
Поро мутшым вучен:
— Мыйын чон оемлан
Тый кертат ўшанен!

Пеш сай ыле, Тайрук
Огеш кўрл гын шўмем:
— Вучалтал изишак,
Але чыте, родем!

Пеш сай ыле, Тайрук
Огеш лий гын тореш!
Но пакар арнялан
Ик гана вел лиш...

А оила гын Тайрук
 Тупела,
 Мый тунам
 Ом керт ойгым чытен,
 Мый шылам, мый йомам...

Кайшыжла савырнен
 Ончалеш гын коклан,—
 Вес пазарым адак
 Мый вучаш тўналам.

СОДЕРЖАНИИ

	Стр.
Кечан коммунизмыш!	5
Октябрь стих	7
Сандалык	10
Шочмо мланде	10
Руш изалан	11
Чыла виетым, моштыметым	13
У ий сем	14
Героння-ава	16
Аэродромышто	17
Кугу Кобзарь (ныл сонет)	19
Шочмо-кушмо марий мландыште	22
Келшымаш	23
Онар	24
Нужанал	26
Акпарсын маршыже	28
Эн поро, куанле салам!	30
Тый илет	31
Татар йолташем	33
Партизанка нерген муро	33
Герой-влакнан аллеяште	35
Мурышо пушенге	36
Скульптор	37
Ийксото ер воктен.	38

Мелиоратор	40
«Кинде рок»	41
Шўмбел олана	44
Саскавий	46
Мўкш ола	49
Поездыште	52
Ныл маска	55
Садыште	57
Ял гыч ялыш (муро)	59
Ошкылал колта гын (муро)	60
Татарка Фатима	61
Пу-ян йўкетым	63
Шўшпыклан келшен гын	64
Ранса ден Раис	65
Морко велне (вич почеламут)	66
Корнышто шонкалымаш	66
Элнет воктене	70
Морко ўдыр	71
Овда курык ўмбалне	72
Вончо	73
Таг-влакемын мландышт (С. Поделков гыч)	74
Тайрук (С. Хаким гыч)	78

МИКЛАИ КАЗАКОВ

(Николай Иванович Казаков)

Шўмбел мландем. Почеламут-влак. Книгам
луко марий издательство. Йошкар-Ола, 1962.

84 стр.

С (мар)

Земля родная

Стихи

На марийском языке

Редактор В. Н. Косоротов

Художник А. Г. Орлов

Техн. редактор И. Н. Стрельников

Корректор Е. Т. Садовина

* * *

Сдано в набор 13/II 1962 г.

Подписано в печать 9/III 1962 г.

Формат 60×92¹/₃₂. Печ. л. 2,62.

Учетно-изд. л. 2,52. Тираж 2000.

Заказ № 13. Э-00471. Цена 13 коп.

* * *

Марийское книжное издательство,
г. Йошкар-Ола, Советская, 110.

Типография Министерства культуры
Марийской АССР,
г. Йошкар-Ола, Комсомольская, 112.